

ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿನೋಟ

A Bird's Eye View of Language in Society in India

ಡಾ. ಜೆನ್ನಿಫರ್ ಬೇಯರ್

***

ಭಾರತವು ಹಲವು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು, ಮತಶ್ರದ್ಧೆಗಳು, ಜೀವನ ಶೈಲಿಗಳು, ಉಡುಗೆತೊಡುಗೆ ಮತ್ತು ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಪರಂಪರೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೂ, ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ, ಸಿಖ್, ಮುಸ್ಲಿಮ್, ಕ್ರೈಸ್ತ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗಳು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಮತಗಳು ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಒಂದೇ ಹೂವಿನ ವಿವಿಧ ಪಕಳೆಗಳಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿವೆ. ಈ ವೈವಿಧ್ಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಭಾಷೆಗಳವರೆಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಲೇಖನವು ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಭಾಷೆಗಳ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ, ಇತ್ತೀಚಿನ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಸಂಶೋಧನಾ ಫಲಿತಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಭಾಷಾ ವರ್ಗಗಳು

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆರು ಭಾಷಾ ವರ್ಗಗಳಿವೆ:

1. ಇಂಡೋ-ಆರ್ಯನ್ (ಇಂಡೋ-ಯುರೋಪಿಯನ್)-75.30% (ಹಿಂದಿ, ಮರಾಠಿ, ಗುಜರಾತಿ, ಸಿಂಧಿ, ಪಂಜಾಬಿ, ಕಶ್ಮೀರಿ, ಓರಿಯಾ, ಅಸ್ಸಾಮೀ, ಬೆಂಗಾಲಿ, ಇತ್ಯಾದಿ)
2. ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾವರ್ಗ-22.59% (ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು, ಕನ್ನಡ, ಮಲೆಯಾಳಂ, ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಭಾಷೆಗಳು)
3. ಆಸ್ಟ್ರೋ-ಏಶಿಯಾಟಿಕ್-1.13% (ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಭಾಷೆಗಳು)
4. ಟಿಬೆಟೋ-ಬರ್ಮನ್-0.97% (ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಭಾಷೆಗಳು)
5. ಜರ್ಮನಿಕ್ (ಇಂಡೋ-ಯುರೋಪಿಯನ್)-0.02% (ಇಂಗ್ಲೀಶ್)

6. ಸೆಮಿಟೊ-ಹಮಿಟಿಕ್- 0.01% (ಅರೆಬಿಕ್)

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಾಷೆಗಳು ಹಲವಾರು ಉಪಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ಗಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಉಪಭಾಷೆಗಳನ್ನು (socilect) ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಇದರಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಉಪಭಾಷೆಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದ ಭಾಷೆಗಳು ಮತ್ತು ಉಪಭಾಷೆಗಳು

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ 20 ಮೈಲುಗಳಿಗೆ ಭಾಷೆಯು ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ, ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ತಾವು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಭಾಷಿಕ ಜನಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಒಡನಾಡುವ ಅವಕಾಶವು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರವರ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಅವರವರಿಗೇ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡವು. ಬ್ರಿಟೀಶ್-ಪೂರ್ವ ಭಾರತದಲ್ಲಿ 500ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಹಳ್ಳಿಗಳೂ ಇದ್ದವು. ನಂತರ ಭಾರತದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಬದಲಾಯಿತು ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಸೀಮೆಗಳಾಚೆ ಜನವಲಸೆ ನಡೆಯಿತು ಮತ್ತು ಈ ವಿದ್ಯಮಾನವು ಭಾರತವನ್ನು ಭಾಷಾ ಬೆರಕೆಯ ಒಂದು ಜೀವಂತ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿತು.

ಭಾರತದ ಸಮಾಜೋ-ರಾಜಕೀಯ ವಲಯ

ಭಾರತದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಮಾಜೋ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಬಹು-ಸಂರಚನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಅಖಂಡತೆಯ ಒಳಗೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಅದರ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ, ಅದರ ಒಳಗೆ ಜಮೀನ್ದಾರಿ, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಸಂರಚನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ, ಅದರ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸ್ಥಳೀಯ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಆಯ್ದು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ರೂಪಿಸಿದ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಅದರ ಸಮಾಜೋ-

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಭೂಮಿಕೆಯು ಮಹಾಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಸಂಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ. ಅದರ ಉದ್ಯಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಉದ್ಯಮಗಳವರೆಗೆ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದರ ನ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸ್ಥಳೀಯ ಪಂಚಾಯತ್ ನ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯ, ಉಚ್ಚ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳವರೆಗೆ ವಿಸ್ತೃತ ಹರಹಿನದ್ದು. ಅದರ ಜನತೆಯು ಕೂಡಾ ಜಾತಿ-ವರ್ಗಗಳು, 'ಜಾತಿಗಳು' ಮತ್ತು 'ಜಾತೀತರರನ್ನೊಳಗೊಂಡ' ಸಂಯುಕ್ತ ಸ್ವರೂಪದ ಸಮುದಾಯಗಳು.

ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಸಾಮೂಹಿಕ ಹಂಚಿಕೆಯು ಸಾಮೂಹಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳ ಅನನ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗುವಂತಹ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಮಣದ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ನಡುವೆ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಮೇಲಿನ ಚರ್ಚೆಯು ಖಂಡಿತಕ್ಕೂ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

“ಭಾಷೆಯು” ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತಿರೋಧವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಆರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿ, ಧರ್ಮ, ಜನಾಂಗೀಯತೆ, ಜಾತಿ, ರಾಜಕೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಪ್ರಾಂತೀಯ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಎಲ್ಲೆಗಳೊಂದಿಗೆ ತಳಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳೊಂದಿಗೆ 'ಭಾಷೆಯು' ತೀವ್ರ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಆಯಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸಂಗತಿಯೂ ಹೌದು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದರೆ 'ಭಾಷೆಯು' ಒಂದು ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪುಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನೂ ಅಥವಾ ವಿಘಟನೆಯನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ತರದ ಅನನ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಸ್ಥೂಲ ಸ್ತರದ ಅನನ್ಯತೆಯ ಒಳಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿದಲನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗೊಳ್ಳುವ ಸುಸಂಬಂಧ ಸಂರಚನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಕೂಡಾ ಅದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು, ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶದುದ್ದಕ್ಕೂ ನಡೆದ ಭಾಷಾ ಆಂದೋಲನಗಳು, ಹಿಂದಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾಷೆಯಾಗಬೇಕೇ, ಬೇಡವೇ ಎಂಬುದರ ಮೇಲಿನ, ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಣ, ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಶಿನ ಪಾತ್ರದ ಮೇಲಿನ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ, ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಧಾನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪುಗಳಿಂದ ರಚಿತಗೊಂಡ

ಬಹುಭಾಷೀಯ ಮತ್ತು ಬಹುಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅನನ್ಯತೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಐಕ್ಯತೆ -ಇವೆರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಾಭಾಸದಿಂದಿರುವುದಂತೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಬಹುಭಾಷಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯು ಬಹಳ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದದ್ದು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಷೆಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಮೇಲ್ಮುಖ ಚಲನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಶ್ ಕಲಿಕೆಯೆಡೆಗಿನ ಸೆಳೆತವು ಬಲವಾಗಿದೆ. ಹೇಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಶ್ ಭಾಷೆಯು ಬದಲಾಗುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಎರವಲು ಪಡೆಯುತ್ತ, ಅದನ್ನು ತನ್ನದನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಇರುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳು ಕೂಡಾ ಅದೇ ಹಾದಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಮನೆ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಸಮೂಹ ಸಂವಹನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಹು ಸಾಂರಚನಿಕ ಗುಣವಿಶೇಷವು ಬಿಂಬಿತವಾಗುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈವಿಧ್ಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ಸುಳಿವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಶಿನ ಸ್ಥಾನಮಾನ

ಭಾರತ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕೃತ ಭಾಷೆಯು ಹಿಂದಿಯಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಶ್ ಸಹವರ್ತಿಯಾದ ಅಧಿಕೃತ ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿಕ್ಕ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನವು ಇಂಗ್ಲೀಶನ್ನು 15 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯವರೆಗೆ ಸಹವರ್ತಿಯಾದ ಅಧಿಕೃತ ಭಾಷೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿತು. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯಗಳೂ ಹಿಂದಿಯನ್ನು ಅಧಿಕೃತ ಭಾಷೆಯೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇವತ್ತಿನ ದಿನದವರೆಗೂ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯು ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಆಗಾಗ ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆಯು ಏಳುತ್ತಿರುತ್ತದೆ,

ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಶನ್ನು ಒಂದು ವಿದೇಶಿ ಭಾಷೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮೇಲ್ಮುಖ ಚಲನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತರಾಗಲು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಿಂಗ್ಲೀಶ್ (ಹಿಂದಿ ಬೆರಕೆಯೊಂದಿಗೆ), ಬಾಂಗ್ಲೀಶ್ (ಬಂಗಾಲಿ ಬೆರಕೆಯೊಂದಿಗೆ), ಕಂಗ್ಲೀಶ್ (ಕನ್ನಡದ

ಬೆರಕೆಯೊಂದಿಗೆ), ಮಲಿಂಗ್ಲೀಶ್ (ಮಲಯಾಳಂ ಬೆರಕೆಯೊಂದಿಗೆ) -ಹೀಗೆ ದಿನನಿತ್ಯ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ “ಇಂಗ್ಲೀಷುಗಳು” ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಬಹುಭಾಷೆಗಳು, ಬಹುಭಾಷಾ ಕುಟುಂಬಗಳು ಮತ್ತು ಬಹು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದರೆ ಈ ರೀತಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಶ್ ಭಾಷೆಯು ಅವರವರ ಮಾತೃಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಪುನರ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳು

ಭಾರತವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದಾಗ ಅದು ಹೇಗೆ ಒಂದು ಬಹುಭಾಷಾ, ಬಹು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ದೇಶವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ ದೇಶದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳೂ ಇವೆ. ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಭಾರತವು 1956ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುವ ಜನರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿತಗೊಂಡಿತು, ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದವು; ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಎದುರಿವೆ.

ಎಲ್ಲಾ ರಾಜಧಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಾನಗರಗಳು ಬಹುಭಾಷೀಯವಾಗಿವೆ. ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಪ್ರಧಾನ, ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಡುವ ಜನರು ಈ ನಗರಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ಶ್ರೇಣಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಅನೇಕ ಭಾಷಾ ಗುಂಪುಗಳು ಬರ ಮತ್ತು ಇತರ ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಕೋಪಗಳಿಂದಾಗಿ ದೇಶದ ವಾಣಿಜ್ಯ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಮುಂಬೈಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಬಡವರು ಮತ್ತು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರೂ ಆದ ಅವರೆಲ್ಲ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ವೆಚ್ಚದ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಾಗದೆ ಏಶಿಯಾದ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಕೊಳೆಗೇರಿಯಾದ ಧಾರಾವಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೊಳೆಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಷಿಕ ಸಮುದಾಯಗಳೂ ಅವರವರದ್ದೇ ಆದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವರವರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಭಾಷೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಅನುಸರಣೆಯೊಂದಿಗೆ

ನೆರೆಯವರ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಮುಂಬೈ ನಗರದ ಹಿಂದಿಯನ್ನು ತಮ್ಮದನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅವರ ಬದುಕು ಸಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೆಚ್ಚಿನ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ನಂಟುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ತಮಿಳು ಸಂಘ, ಕನ್ನಡ ಸಂಘ ಹಾಗೂ ಬಂಗಾಲಿ ಸಂಘ ಹೀಗೆ ಹಲವು ಭಾಷೆಯ ಸಂಘಗಳಿವೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುವ ಜನರೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಗರದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಘಗಳ ಸದಸ್ಯರು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಸಭೆ ಸೇರುವುದು, ಒಟ್ಟಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸಿನ ಲೇವಾದೇವಿ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುವುದನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಮುದಾಯವಿದೆ. ಅದು ಮಾರ್ವಾಡಿ ಸಮುದಾಯ. ಅವರ ಮನೆ ಭಾಷೆ ಮಾರ್ವಾರಿ, ಅದನ್ನವರು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಜತನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಅವರು ತಾವಷ್ಟೇ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ “ಲಾಂಡೆ” ಎಂಬ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಗಿರಾಕಿಗಳೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಯಾವ ಭಾಷೆ ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸರಾಗವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಒಂದೊಮ್ಮೆ ನಾವು ದಕ್ಷಿಣದ ತುತ್ತತುದಿಯಿಂದ ಭಾರತದ ಉತ್ತರದ ತುತ್ತತುದಿಯವರೆಗೆ ರಸ್ತೆ ಪ್ರಯಾಣ ಕೈಗೊಂಡರೆ ಸಂವಹನದಲ್ಲೇನೂ ತೊಡಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆ, ಆಹಾರ, ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಯ ಆವಾಸಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆಯಾದರೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಸಂವಹನವು ಖಂಡಿತ ಆಗುತ್ತದೆ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ತೀರಾ ದೂರದ ಜಾಗಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸಂವಹನದಲ್ಲಿ ತೊಡಕುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬರು ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದ್ದು ಎಂದು ಗಮನಿಸಿ ಅವರು ಯಾವ ಪ್ರಾಂತ್ಯದವರು ಎಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯನ್ನೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಜಾತಿ ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಭಾಷಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ

ಬೇರೆ ಧರ್ಮದ ಜನರು ವಾಸವಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕೇರಳ ಅಥವಾ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಮುಸ್ಲಿಮರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ಮಲಯಾಳಂ ಮತ್ತು ತಮಿಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ, ಮಸೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅರೇಬಿಕ್ ಅಥವಾ ಉರ್ದುವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಜನರು ಪರಸ್ಪರ ಎದುರು-ಬದುರಾಗಿ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡುವಾಗ ಮತ್ತು ಸಂವಹನ ನಡೆಸುವಾಗ ಮೌಖಿಕ (verbal) ಮತ್ತು ಅಮೌಖಿಕ (non-verbal) -ಈ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ಭಾಷೆಯು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಜನರಿಗೆ ಒದಗಿ ಬಂದ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸಾಮೀಪ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರವಾಸ ಕಥನಗಳ ಮೂಲಕ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿದೆ ಮತ್ತು ಜನರೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಅದರಿಂದಾಗಿ, ಆಳುವ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಒದಗಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಅವುಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಅಡಕಗೊಳಿಸಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡಲು ಅನುವಾಯಿಗಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕೃತಿ ದೊರೆತ ನಂತರ ಪ್ರಧಾನ ಭಾಷೆಗಳು ಪ್ರಗತಿಯ ಶಿಖರವನ್ನೇರಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ, ಸಮೂಹ ಸಂವಹನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನೂ, ಭೇದಭಾವವನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಧಾನ ಭಾಷೆಗಳು ಅಪ್ರಧಾನ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಭಾಷೆಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುವ ಇಡೀ ಹುನ್ನಾರವನ್ನು, ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವಾದವನ್ನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಯನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜೋ-ಆರ್ಥಿಕ ಮೇಲ್ಮುಖ ಚಲನೆಯ ಓಟದೊಂದಿಗೆ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಪಾಲಕರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಯಾವ ಶಾಲೆ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಷೆಯಿಂದಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಮೇಲ್ಮುಖ ಆರ್ಥಿಕ ಚಲನೆಯು ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಹಿತಕರ ಬದುಕಿನ

ಸಲುವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಹಣವನ್ನು ಗಳಿಸುವ ಬಯಕೆಯು, ಯಾವ ಭಾಷೆಗಳ ಲಿಖಿತ ಪರಂಪರೆಗಳು ಅತಿ ವಿರಳವಾಗಿವೆಯೋ ಅಥವಾ ಸಮಾಜೋ-ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಭಾಷೆಗಳ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಮತ್ತು ಬಳಕೆಯನ್ನು ಈಗ ಬದಿಗೆ ತಳ್ಳಿದೆ. ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಉತ್ತೇಜಿಸಿ ಭಾಷೆಯೊಂದನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಬಲಗೊಳಿಸುವುದರ ಒಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಇದಾಗಿದೆ. ನಂತರ ಅದನ್ನು ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಸಮೂಹ ಸಂವಹನದಂತಹ ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ರವಾನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಲ ಮುಂದುವರೆದಂತೆ, ಟೆಲಿಗ್ರಾಫ್, ದೂರವಾಣಿ ಮತ್ತು ರೇಡಿಯೋಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂವಹನ ಮಾಧ್ಯಮವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮತ್ತು ಬಳಸಲಾದ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಟೆಲಿಗ್ರಾಫ್, ದೂರವಾಣಿ ಮತ್ತು ಉಪಗ್ರಹಗಳಿಂದಾಗುವ ಸಂವಹನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲಗೊಳಿಸಿದವು. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವೀಕೃತಿ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸುವುದರ ಒಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಇದಾಗಿದೆ.

***

ಪರಾಮರ್ಶನೆಗಳು:

Alok Gupta. 2007. "Communication in the Indian Multilingual Industrial Environment: Effect on Knowledge and Productivity". Ph.D. Thesis. University of Mysore, Mysore.

Bayer, Jennifer Marie, Shalini J. 2009. Report: New Language Literacy Teaching Methods. CILL. Mysore.

Bayer, Jennifer Marie. 2007. "English Beka? Kannada Beka? Yeradu Beku. CILL. Mysore.

Sheba Renuka. 2008. "A Socio-linguistic Investigation of the Language Needs of the Professionals in the I.T. Industry Needs Analysis of the I.T. Professionals in Bangalore: A Socio-Linguistic Perspective". Ph.D. Thesis. University of Mysore, Mysore.

ಜೆನ್ನಿಫರ್ ಬೇಯರ್ ಅವರು ಮೈಸೂರಿನ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಲಾಂಗ್ವೇಜಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಈಗ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಅವರು ಹಿಂದುಳಿದ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪ ಸವಲತ್ತು ಹೊಂದಿದವರ ಸಲುವಾಗಿ ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಬಾಪೂಜಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬಾಪೂಜಿ ಆನಂದ ಆಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಹರಿಮುರಾರಿ ಚಾರಿಟೇಬಲ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ನ ಒಬ್ಬ ಟ್ರಸ್ಟೀ ಕೂಡಾ ಆಗಿದ್ದಾರೆ jennybayer49@yahoo.com